

ЗАКОН ПОСТУПУ ВІД ДУХОВНОСТІ ДО ОДУХОТВОРЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ У СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ

Марія Якубовська,

кандидат філологічних наук доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та книжкової справи Української академії друкарства

Марія Стахів,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка

Досліджується модель формування гармонійної особистості сучасного студента на основі виховного закону акад. І. Д. Беха «поступу від духовності до одухотвореної особистості» на основі синергетичної взаємодії між формуванням світогляду людини та гармонійним розвитком соціального буття. Дані процеси закладають простір духовної свободи особистості. Архетип культурологічної парадигми у системному вдосконаленні теорії діяльності відображає систематичне оновлення системи сучасної особистісно зорієнтованої освіти. Для подолання загрози неототалітаризму епоха повинна працювати над утвердженням виховних законів у системі сучасного освітнього простору. У системі дидактики вищої професійної школи народжуються форми інтелектуальної діяльності, які у своїй основі поєднують науково-пізнавальний та ціннісно-орієнтаційні підходи.

Ключові слова: *культурологічна компетентність, культурологічний світогляд, дискурс, психологічна безпека суспільства, культурологічна свідомість, мистецтво спілкування, культурологічне середовище, психологічний захист особистості.*

The model of formation of the harmonious personality of the modern student on the basis of the educational law of acad. ID Bekha «progress from spirituality to spiritual personality» on the basis of synergetic interaction between the formation of human worldview and the harmonious development of social life. These processes lay the space for the spiritual freedom of the individual. The archetype of the cultural paradigm in the systematic improvement of the theory of activity reflects the systematic renewal of the system of modern personality-oriented education. To overcome the threat of neo-totalitarianism, the epoch must work to establish educational laws in the system of modern educational space. In the system of didactics of higher professional school, forms of intellectual activity are born, which basically combine scientific-cognitive and value-oriented approaches.

Keywords: *cultural competence, cultural worldview, discourse, psychological safety of society, cultural consciousness, art of communication, cultural environment, psychological protection of the individual.*

У сучасних ситуаціях викликів та загроз, пов'язаних із забезпеченням суверенності та територіальної цілісності Української держави, кардинальних демократичних змін у політиці, економіці, соціальній сфері пріоритетним завданням суспільного поступу є визначення нової стратегії виховання дітей та молоді як багатокомпонентної та багатовекторної системи, що визначає розвиток демократичної України.

Серед десяти найважливіших виховних законів, розроблених акад. І. Д. Бехом, «закон поступу від духовності до одухотвореної особистості» відображає формування життєвої перспективи особистості, яка буде здатна протистояти загрозам неототалітаризму.

Проблема співвіднесення людини і системи, точніше людської індивідуальності та соціуму стає проблемою планетарного масштабу. Система, яка нищить, нівелює, знеособлює людську індивідуальність, буде похована самою індивіду-

альністю, її мовчазним супротивом, її синенергетичною силою, названою відомим філософом ХХ століття Ортегою-і-Гассетом, «бунтом мас».

Глобалізований світ постійно стоїть перед викликами часу. Україна у системі загроз сьогодення, необхідності демократичних інноваційних перетворень потребує вироблення нової стратегії формування сучасної молоді. Фахівець сьогодення будь-якої галузі повинен виробити у себе вміння постійного самовиховання та саморозвитку. Випереджаючи ритми розвитку економіки, соціальної сфери не можуть забезпечити певних знань на усе життя. Інноваційні зміни сучасності стали визначальними у формуванні інноваційних змін сучасної інноваційної освіти.

Дослідники сучасності наголошують на необхідності виховання свідомих, соціально активних громадян (В. Андрущенко, Л. Архангельський, В. Кремень, Л. Сохань, В. Шинкарук, Є. Шинкарук та ін.). Велика увага приділяється морально-етичному вихованню особистості, на наблизенні свідомості суспільства до розуміння таких життєво важливих ідеалів, як відповідальність, гідність, гуманність, совість тощо (Л. Беляєва, Е. Ільєнков, А. Титаренко).

Оновлення українського суспільства, як ніколи в історії вимагає народження інноваційних форм людської свідомості. Акад.І.Бех накреслив алгоритм формування духовно-екзистенційних основ особистості у системному відтворенні «від культури мислення до культури духовного переживання». У статті «Духовна особистість у контексті освітніх викликів» видатний учений Бех І.Д. наголошує: «Багатомірове відчуження людини від справжніх духовних цінностей призвело до кризових явищ, пов'язаних із занепадом духовно-моральних ідеалів, посиленням зла і насильства. Девальвація духовних цінностей суттєво вплинула на посилення тенденції зростання жорстокого індивідуалізму, прагматизму, зверхнього ставлення до інших людей та приниження їхньої гідності, зневаги до рідної культури та історико-культурних традицій» [1, с.7].

За концептуальними положеннями науково-педагогічної школи акад.І.Беґа, духовна цінність особистості є самодостатнім конструктом організовує «процес керованого оволодіння духовними смислами». Дане системне положення розвиває теоретичні засади поглядів С.Рубінштейна, М.Бахтіна, які стверджували, що немає чистих пізнавальних процесів. У процесі осягнення дійсності людська індивідуальність моделює своє ставлення до даних об'єктів.

Як наголошує акад. І. Бех, одним із стратегічних напрямків інноваційної системи виховання є вироблення інноваційних моделей посилення духовно-екзистенційних переживань у системі людиноцентричної педагогіки. Такий алгоритм виховної системи накреслює напрямок становлення інноваційної освітньої моделі на багато років вперед, адже людство на новому етапі свого еволюційного розвитку потребує утвердження моделі «повернення до самого себе», усвідомлення і пізнання своїх потреб, мотивів, звичок.

Відомий філософ нашого часу проф. В. Тищенко у монографії «Викладач вищої школи: феномен професії» наголошував: «Будь-яка професія удосконалюється великою мірою завдяки інтелектуальним зусиллям тих, хто її представляє. Для викладачів, педагогів такі зусилля не лише домінанта повсякденної роботи, але й знак кваліфікації. Отже, гадаємо, кожен із нас – так чи інакше, у тому чи іншому аспекті й обсязі, але повинен мати власний теоретичний погляд на професію» [4, с.23].

Останнім часом у дослідженнях світових культурологів зустрічаємося із поняттями, що світ є великим текстом, ареною боротьби за долю людства. Прагнення духовних візій текстів – знайти систему людської індивідуальності, яка, творячи себе, здатна буде створити світ навколо себе. У системі філософсько-культурологічних здобутків нашої доби це явище віднедавна дістало метафоричну назву «імперативу восьмого дня». За законами знакових чисел, восьма цифра, асоційована із святістю Божої Матері, є символом безконечності; тобто символ вічного тривання людства як духовної субстанції.

Бездуховність, відсутність сповідання морального закону, моральних норм стає виразом не лише для людської індивідуальності; а і для цілого людства. Найбільша катастрофа, найбільша світова криза проходить через катарсис людської індивідуальності.

За законами цілісності та діалектичного світорозвитку інноваційних характер сучасної виховної системи носить постійно змінний, чітко індивідуальний характер. У кожному випадку до кожної виховної ситуації, до кожної людської індивідуальності є один-єдиний вмотивований культурологічний код-символ.

Неповторність, унікальність кожної людської індивідуальності, вміння виховників бачити найменші нюанси її емоційно-духовного світовідчуття складають особливості особистісно зорієнтованої виховної системи сучасності. Для кожного інтелектуально-духовного світу є потреба у підборі унікальної барви, найтоншого звучання, за законами поруху вітру чи світла сонця, коли саме втручання є абсолютно невидимим для стороннього ока, котре працює на відстані душі, створюючи найбільше у світі диво – гармонію людської індивідуальності.

На ринку праці потрібні фахівці, які мають сформовані риси цілісного характеру: вміють постійно працювати над своїм саморозвитком, здатні ставити мету і шукати оптимальних шляхів її вирішення, вміють сконцентруватися на вирішенні завдань, здатні критично мислити, бачити перспективи досягнення результату, навчені поєднувати роботу над фізичними та духовними якостями організму, планомірно планувати працю і відпочинок.

Кожна соціальна система потребує певного типу людської індивідуальності. Система трудової, яка була спроектована у першу чергу тоталітарною системою, відходить у минуле. Продуктивність праці у системі оновленого демократичного соціуму досягається за рахунок планомірної організації сил людського організму, вміння чітко планувати час, розставляти пріоритети, добиватися відкриття прихованих інтелектуальних сил людського організму.

Набагато більше у системі продуктивності праці виграє соціальна система, яка, розвиваючись у своїй основі, створює умови для розвитку людської індивідуальності. Для нашої доби важливим залишається здатність до комунікації, вміння фахівця працювати у команді, потребу опікуватися іншими, проявляти терпимість та доброту, володіти мистецтвом компромісу, здатністю розв'язувати конфлікти.

Комфортність існування людської індивідуальності у соціумі (колективі) вимірюється здатністю держави (колективу) створювати відповідні умови для розбудови відносин між людиною та соціумом на партнерських засадах. Синежергетичний колообіг полягає у тому, що, за законами вселенської гармонії, чим більше віддаєш – тим більше одержуєш. Вкладаючи у систему освіти соціальна інституція (у даному випадку держава) забезпечує високі стандарти життя.

Як бачимо із вибудованої системи мотиваційних установок, чим більше вкладено у інноваційний розвиток освіти, тим вищі якісні стандарти розвитку соціуму. У системі надважливих завдань освітньої системи сучасної вищої освіти залишається формування особистості фахівця, так як вміння вибудовувати алгоритм професійної діяльності у будь-якій сфері залежить найбільше від якісного розвитку самої людської індивідуальності, від її морально-вольових якостей.

Жодна виробнича чи соціальна діяльність не буде успішною, якщо не буде відповідно сформованої людської особистості. Як показують дослідження, пріоритетними залишаються риси характеру, вольові характеристики індивідуальності. Не випадково, культурологічні літературні тексти, продуковані на зламі століть, тисячоліть говорять про кризу особистості. Для постмодернізму як визначального мистецького явища даного періоду найбільш характерним залишається зображення нівеляції людської індивідуальності, її самоеміграція тощо. Якість літературного культурологічного коду, закладена у творах мистец-

цтва, є тією точкою опори, від якої беруть витoki духовно-емоційних джерел творення гармонійно розвиненої особистості нашої епохи.

Система освітньої системи, досліджувана акад. І.Бехом, побудована на основі «емоційного переживання», стає наріжним каменем у формуванні інноваційної моделі сучасної виховної системи, за якою людська індивідуальність знаходиться у центрі вектора людинознавчої педагогіки. Від якісно сформованої людської індивідуальності у прямій залежності перебуває творення інноваційно розвиненої моделі демократичного суспільства. Тому оновлення та реформування освітянської галузі ґрунтується на формуванні гармонійно розвиненої особистості, здатної брати на себе відповідальність за долю людства.

Останнім часом у дослідженнях світових культурологів зустрічаємося із поняттями, що світ є великим текстом, ареною боротьби за долю людства. Прагнення духовних візій текстів – знайти систему людської індивідуальності, яка, творячи себе, здатна буде створити світ навколо себе. У системі філософсько-культурологічних здобутків нашої доби це явище віднедавна дістало метафоричну назву «імперативу восьмого дня». За законами знакових чисел, восьма цифра, асоційована із святістю Божої Матері, є символом безконечності; тобто символ вічного тривання людства як духовної субстанції.

Бездуховність, відсутність сповідування морального закону, моральних норм стає вироком не лише для людської індивідуальності; а і для цілого людства. Найбільша катастрофа, найбільша світова криза проходить через катарсис людської індивідуальності.

За законами цілісності та діалектичного світорозвитку інноваційних характер сучасної виховної системи носить постійно змінний, чітко індивідуальний характер. У кожному випадку до кожної виховної ситуації, до кожної людської індивідуальності є один-єдиний вмотивований культурологічний код-символ.

Гармонійно розвинена особистість як наукове поняття є визначальним у інноваційній освітній системі сучасності. Більше того, епіцентр боротьби за інтелектуально-духовну цілісність людської індивідуальності, за її духовну міцність знаходиться у центрі колообігу людського буття. Неповторність, унікальність кожної людської індивідуальності, вміння виховників бачити найменші нюанси її емоційно-духовного світовідчуття складають особливості особистісно зорієнтованої виховної системи сучасності. Для кожного інтелектуально-духовного світу є потреба у підборі унікальної барви, найтоншого звучання, за законами поруху вітру чи світла сонця, коли саме втручання є абсолютно невидимим для стороннього ока, котре працює на відстані душі, створюючи найбільше у світі диво – гармонію людської індивідуальності.

Література

1. Бех І. Д. «Духовна особистість у контексті освітніх викликів» // Рідна школа.– 2019, №1.–С.3–7.
2. Кремень В. Філософія національної ідеї: людина, освіта, соціум.– К., 2007.– 576 с.
3. Сухомлинський В. Сто порад учителям. К., 1988.– 302 с.
4. Тищенко В. Викладач вищої школи: феномен професії.– Львів: Сполом, 2006.– 398 с.